

LAHTI AHTIALA PAAKKOLANMÄKI,
HERRASMANNI, RISTIMÄKI, SIPURAN PELLOT

Koekaivauksia

Hannu Takala 1989

Es-luist. ts to 113/10.4.1988

RAPORTTI ARKEOLGISISTA TUTKIMUKSISTA LAHDEN AHTIALASSA

VUONNA 1989

Lahden kaupunginmuseo

20.9.1989

Hannu Takala

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	
1.1. Tutkimusten lähtökohta	3
1.2. Tutkimustavat	6
2. PAAKKOLANMAKI	
2.1. Alue	8
2.2. Tutkimukset ja saadut tulokset	9
3. HERRASMANNI	
3.1. Alue	11
3.2. Tutkimukset ja saadut tulokset	12
4. RISTIMÄKI	
4.1. Alue	15
4.2. Tutkimukset ja saadut tulokset	15
5. SIPURAN PELLOT	
5.1. Tutkimusalue ja -tavat	18
5.2. Ojat 1, 2 ja 3	19
5.3. Ojat 4, 5 ja 6	22
5.4. Ojat 7 ja 8	23
5.5. Ojat 9, 10 ja 11	26
5.6. Yhteenveto	28
6. KAIVAUSTEN TULOKSET	29

LIITTEET

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimusten lähtökohdat ja tutkimusalueet

Lahden Ahtiala on 1970-luvun lopusta lähtien ollut arkeologien erityisen kiinnostuksen kohteena sekä samalla intensiivisten tutkimusten alueena. Ahtialan alueelta on lukuisissa tutkimuksissa tullut tunnetuiksi useita erilaisia muinaisjäännöksiä, jotka kertovat ihmisten asuttaneen Ahtialaa varsin voimallisesti jo rautakaudella. Hauta- ja asuinpaikkalöydöt sekä muut ihmisen jokapäiväiseen toimintaan kuluneet löydöt ovat antaneet uudenlaista kuvaa Lahden alueen asuttamisesta ja samalla on Ahtialassa noussut erityisesti esille ns. Paakkolanmäen alue hyvin voimakkaana esihistoriallisen asutuksen sijana.

Samaan aikaan, kun arkeologit ovat olleet kiinnostuneita Ahtialasta ja Paakkolanmäestä, ovat myös kaavoittajat kiinnostuneet samoista alueista ja viime vuosina onkin Ahtiala ollut varsin voimakkaan uudisasutuksen kohteena. Tilanne on valitettavan usein käynyt sellaiseksi, että kohteet, joista esihistoriallisia jäänteitä on löytynyt, onkin kaavoitettu asutukselle. Tämän vuoksi on arkeologien toimet jouduttu alistamaan lähinnä palvelemaan asutuksen suunnittelua ja rakentamista eikä niinkään ole aina voitu lähteä tutkimuksiin puhtaasti esihistorialliselta kannalta. Muutamia kohteita on jouduttu tutkimaan pikaisesti rakennustöiden alta pois ja useimmiten tutkimukset ei

jouduttu rajaamaan alueille, joiden on tiedetty olevan jäämässä uudisrakennusten alle. Ahtialan asemakaavassa on kuitenkin muutamassa kohdassa otettu huomioon alueelta tulleiden löytöjen laatu ja jätetty muinaisjäännösten alueita joko puistoiksi tai kokonaan suojelualueiksi.

Tämän vuoden tutkimusten lähtökohtana oli puhtaasti alueen nykyinen kaavoitustilanne. Vuosina 1983, 1986-88 on Paakkolanmäen kaakkoisrinteessä tutkittu varsin voimakasta rautakautista asutuskerrostumaa, jonka välittömään läheisyyteen kaivausalueiden pohjoispuolelle, on nyt uudessa asemakaavassa tehty asutusalueelle johtava tie. Koska oli mahdollista, että tien alle tai sen varrella olevien talojen kohdalle saattaisi ulottua muinaisjäännöksen osa, oli kyseisen asemakaavan kohdalla maastossa järjestettävä koekaivaukset. Koska kenttätutkimukset rajattiin jo alussa pelkiksi koekaivauksiksi, otettiin tutkimuksiin mukaan muitakin kohteita, joita uhkasi tuhoutuminen uudisasutuksen merkeissä.

Herrasmannin uhrikiven ympäristö oli tutkimusten toisena kohteena, sillä senkin läheisyyteen on tehty asemakaava pientaloasutukselle ja rakennustyötkin on jo osittain aloitettu muutamassa kohteessa. Aivan uhrikiven länsireunan tuntumaan on kaavoitettu tontteja pientaloille ja uusi Herrasmannintien (nyk. Poopenkatu) tielinjaus tulee muutamassa kohdoin saavuttamaan lähelle itse uhrikiveä. Uhrikiven

ympäristössä on aikaisemmin järjestetty koekaivauksia vuonna 1986 ja tarkistus 1987. Nyt katsottiin kuitenkin aiheelliseksi tehdä alueella lisätutkimuksia.

Kolmas tutkimuksiin mukaan otettu kohde oli Paakkolanmäkeä lähempänä sijainnut Ristimäen laki. Ristimäen ympäristössä on aikaisemmin tehty tutkimuksia ja mäen rinteiltä on tavattu mm. liesiä. Nyt tutkimukset suunnattiin mäen laelle ja tarkoituksena oli etsiä sieltä mahdollisia muinaisjäänteitä.

Neljäs ja samalla laajin tutkimuskohde olivat ns. Sipuran pellot Alasenjärven ja Ahtialantien välissä. Muutamaan kohtaan Sipuran peltoja on tehty uusi asemakaava, jossa pelloille nousee pientaloja ja samalla asutusalueille rakennetaan uusia teitä. Koska koko laaja peltoalue on aikaisemmin lähes tutkimatonta aluetta, oli kaivauksia suunnattava nyt sinne ja yritettävä pikaisesti selvittää pelloilla mahdollisesti olevat muinaisjäännökset. Entuudestaan peltojen alueelta tunnetaan Uhrilähde, jonka ympäristö on kaavassa jätetty puistikoksi.

Lahden kaupunginmuseo oli varannut vuoden 1989 arkeologisiin tutkimuksiin rahaa 50000 mk, jonka puitteissa tutkimukset kokonaan toteutettiin. Koekaivaukset kertäällä tapahtuivat kahdessa jaksossa siten, että 1.-30.6. välisenä aikana muutama kaivajan voimin tutkittiin Paakkolanmäen,

Herrasmannin ja Ristimäen alueet. Toisessa vaiheessa 22.8.-11.9. tutkittiin Sipuran peltojen alueita. Tutkimusten johtajana toimi FK Hannu Takala ja kaivajina kesäkuussa koululaiset Pasi Turunen ja Marko Vassi sekä lyhyen aikaa Sami Sihvonen.

1.2. Tutkimustavat

Paakkolanmäen, Herrasmannin ja Ristimäen tutkimukset tehtiin kaivamalla koekuopat lapiolla, kun taas Sipuran pellot tutkittiin kaivamalla koeojat traktori-kaivurilla.

Paakkolanmäen, Herrasmannin ja Ristimäen kohteiden tutkiminen aloitettiin rajaamalla ensin tutkimuksiin sopiva ja oleelliselta vaikuttava alue kartalla tutkittavaksi, jonka jälkeen aloitettiin koordinaatiston teko kohteessa. Kaikki koekuopat tehtiin säännöllisesti tietyn etäisyyden päähän toisistaan koordinaatiston mukaan. Jokaisessa kohteessa haettiin maastosta kaksi kiinteää pistettä: kiintopiste, linjapiste tms. selvästi maastossa säilyvä kiinteä ja tarkka kohta, ja näiden kahden pisteen välille tehtiin ensin kohteen peruslinja. Tämän linjan tuli mennä koko tutkimusalueen pituudelta joko alueen poikki tai muuten sen lähetyviltä siten, että siitä sai helposti mitattua kohteeseen kaivauslinjat. Kun peruslinja oli saatu tehtyä maastoon, aloitettiin varsinaisten kaivauslinjojen teko, joiden varalle koekuopat sitten kaivettiin. Peruslinjaan

merkittiin aluksi pisteitä 10-5 metrin välein maastonmuodoista riippuen ja näistä pisteistä mitattiin vaaituskoneen astekehää hyväksikäyttäen 90° kulmassa varsinaiset kaivauslinjat. Rungas puusto, liian tiheä vesakko yms. vastaavat seikat aiheuttivat toisinaan sen, että kaivauslinjoja ei voitukaan vetää niille kohdille, joihin ne oli alunperin suunniteltu, vaan niille täytyi valita uudestaan maaston mukaan paremmin sopiva kohta. Sen jälkeen kun kaivauslinjat oli saatu tehtyä, jaettiin ne edelleen tasaisin välein koekuoppia varten. Maastonmuodot oli otettava edelleen tässäkin jaossa huomioon ja tehtävä paikat koekuopille järkeviin kohtiin. Sen lisäksi, että koekuoppia kaivettiin systemaattisesti koko tutkittavan alueen yli, niitä kaivettiin toisinaan myös kohtiin, jotka maastossa vaikuttivat sopivilta paikoilta mahdollisille muinaisjäänöksille.

Koekuopista oli tarkoitus kaivaa 1x1 metrin kokoisia, mutta käytännössä tapahtui niin, että muutaman oikean kokoisen ruuden kaivamisen jälkeen koekuoppien koko pieneni ja lopulta kuopiasta muodostui hiukan alle metrin kokoisia sivuiltaan. Kaikki kuopat kaivettiin pohjaan, joka tuli paikasta riippuen vastaan joko keltaisena hiesuna, savena tai peruskalliona. Löytöjen etsinnässä käytettiin apuna jonkun verran seulontaa, mutta sen käyttö oli lähinnä tilannekohtaista ilman ennakkosuunnitelmia. Jokaisesta kuopasta tehtiin sanallinen dokumentointi omalla lomakkeella

ja sen lisäksi joistain kuopista otettiin mv-valokuvia sekä väridioja. Profiilikarttoja ei katsottu aiheelliseksi piirtää yhdestäkään kuopasta.

Sipuran pelloille ojat kaivettiin kaivurin avulla siten, että aikaisemmin oli peltojen reunoille paalutettu usean linjan alku- ja päätepisteiden kohdat. Ojat kaivettiin näiden pisteiden väliin. Ojat pyrittiin saamaan menemään säännöllisin etäisyyksin toisistaan rakennettavaksi tulevien alueiden läpi pohjois-etelä suuntaisina. Myös kolme itä-länsi suuntaista ojaa kaivettiin alueille menevien teiden kohdalle. Ojat kaivettiin aina pohjamaahan asti. Dokumentointi tapahtui sanallisesti sekä valokuvaamalla.

2. PAAKKOLANMAKI

2.1. Alue

Tutkimusalue sijaitsee Lahden keskusta pohjoispuolella n. 8 km päässä ja näkyy peruskarttalehdellä 311106 AHTIALA pain. 1978, päällepain. 1983 koordinaateilla X=6767, Y=434, Z=n. 110-115. Kohteessa on aikaisemmin järjestetty useita kaivauksia, joista lähimmin vuosien 1983, 1986, 1987 ja 1988 kaivaukset kohdistuivat nyt tutkituille alueille. Aikaisemmat tutkimukset ovat olleet pääasiassa ns. tasokaivauksia yhdessä paikassa, joihin on liittynyt jonkin verran ympäröivän alueen tutkimista. Nyt sen sijaan

kaivettiin pelkästään koekuoppia alueille, joita ei oltu aikaisemmin tutkittu.

Tutkittu kohde rajoittui useana vuonna kaivetun peltoalueen pohjois- ja länsipuolelle. Maasto oli pääasiassa tiheäkasvuista sekametsää, jossa oli muutama niittyaukio. Alueen eteläreunassa oli muutamassa kohdassa runsaasti kiviröykkiöitä ja läntisimmät kuopat osuivat suurelta osalta pienelle peltoaukiolle.

2.2. Tutkimukset ja saadut tulokset

Tutkimusalueelle tehtiin aluksi peruslinja tonttipisteiden 1 ja 27 välille. Piste 27 oli hävinnyt maastosta, mutta sen kohdalle tehtiin itse pysyvä metallipultti. Peruslinjasta tehtiin viisi kohtisuoraa linjaa eteläänpäin, jotka jaettiin 10 metrin välein. Koekuoppien paikat merkittiin maastoon puupaaluilla. Kun nämä kuopat oli kaivettu, tehtiin toinen koordinaatisto Heikkeröntien länsipuolelle. Peruslinja tehtiin tonttipisteiden 27 ja 10 välille, josta tehtiin kolme kohtisuoraa linjaa etelään. Linjat jaettiin 10 metrin välein. Sen jälkeen, kun kaikki ensimmäiset koekuopat oli kaivettu, tehtiin uusia koekuoppia sellaisten kuoppien lähelle, joista oli löytynyt kulttuurimaata. Näin Paakkolannella kaivettujen koekuoppien lopulliseksi määräksi tuli 22.

Kulttuuririmaata tuli vain 11 kuopasta ja löydötkin olivat hyvin vähäisiä. Ainoastaan yksi esihistorialliseksi tulkittava keramiikan pala tuli koko kaivausalueelta kuopasta 300/180. Sen lisäksi tuli joitain moderneja löydöksiä. Kuopista, joista tavattiin kulttuuririmaata ei ollut havaittavissa mitään muita esihistoriallisia konstruktioita. Muutamasta kuopasta kuitenkin tavattiin mielenkiintoisia kiveyksiä, mutta ne oli kuitenkin tulkitava varsin nuoriksi rakennelmiksi. Erityisesti kuopissa 300/190 tavattu pieni hiilikenttä ja suurten kiintokivien ympärille kaivetut 280/190 ja 240/190, joista tuli runsaasti hiiltynyttä maata sekä palanutta kiveystä on tulkittava jäljiksi nuoresta tulenpidosta paikalla. Koska kyseisissä kuopissa oli selvästi nähtävissä, että pintaturvekin oli alaosastaan palanut, on mahdollista, että paikalla on joskus tapahtunut laajempi palo, jonka seurauksena muutamassa kuopassa oli palamisen jälkiä. Missään näissä kuopassa eivät palaneet kivet olleet säännöllisessä muodossa, vaan pikemminkin täysin luonnonvaraisesti kuopan pohjalla nokeentuneina.

Kovinkaan merkittäviksi eivät tutkimustulokset siis Paakkolanmäen koekuopituksesta muodostuneet. Löydetyt kulttuurikerrokset olivat niin vähäisiä, ettei niillä ole juuri minkäänlaista uutta informaatiota lähialueen laajasta autakäytisen asutuskorostuman kannalta. Löydetyt kulttuurikerrokset olivat niin pieniä ja heikkoja eik-

niistä onnistuttu saamaan yhtenäistä aluetta, että niistä olisi saatu uutta tietoa esihistoriallisten toimien laajuudesta. Paikalla tavatut laajemmat palokerrokset on luokiteltava lähinnä kulotuksen tai muun vastaavanlaisen palamisen aikaansaannoksiksi.

3. HERRASMANNI

3.1. Alue

Tutkimusalue näkyy peruskarttalehdellä 311106 AHTIALA pain. 1978, päällepain. 1983 koordinaateilla X=6766, Y=432 ja Z=n. 120-125. Kohteessa on aikaisemmin tehty koekaivauksia vuonna 1986.

Tutkimusalueella on ennen ollut erittäin sankka kuusimetsä, mutta nyt alueella aloitetut rakennustyöt ovat muuttaneet kohteen ilmettä kokonaan. Runsaan 200 metrin päähän Uhrikivestä etelään on aloitettu päiväkodin rakennustyöt ja kauemmas Uhrikiven länsipuolelle on aloitettu pientalojen rakentaminen. Samassa yhteydessä on uusittu koko alueen tiestö. Rakennustöiden yhteydessä on Uhrikiveä ympäröivää metsikköäkin harvennettu melko kovasti, jolloin alue on muuttunut avarammaksi. Puiden rungot on viety metsästä pois, mutta oksat on jätetty maahan, jonka seurauksena maastosta on tullut vaikeakulkuista. Edelleen Uhrikiven länsipuolelta kulkenut pieni hiekkatie on poistunut osittain käytöstä ja

sen itäpuolelle on tehty alueen uusi valtavyöly, joka ulottuu paikoin 50 metrin päähän Uhrikivestä.

Itse Uhrikivi sijaitsee vaihtelevassa maastossa pienen mäennyppylän päällä. Sen pohjois-, länsi- ja eteläpuolella maasto pysyy melko tasaisena, mutta itäpuolella alkaa heti kiven takaa jyrkkä mäki alespäin ja muutenkin maasto on kiven itäpuolella hyvin mäkistä.

3.2. Tutkimukset ja saadut tulokset

Kaivaukset Herrasmannissa aloitettiin tekemällä ensin peruslinja linjapisteen 8099 ja tontipisteen ? (63 m etelään) välille. Peruslinjasta tehtiin 10 metrin välein seitsemän 50 m pitkää kaivauslinjaa, joihin kuopat kaivettiin 10 metrin välein. Kuoppia kaivettiin lopulta 39 ja niiden lisäksi avattiin yksi pieni kiviröykkiö.

Koekuopista vain 14:stä tuli esiin enemmän tai vähemmän selvää kulttuurimaata, mutta yhtään irtolöytöä ei tehty koko kaivausalueelta. Kaikki kulttuurimaata sisältäneet kuopat olivat alueen länsireunassa. Muutama itäisimmistä kuopista osoittautui myös mielenkiintoiseksi, mutta lopulta niiden konstruktioit osoittautuivat moderneiksi. Kuopista 350/150, 340/150 ja 315/150 tuli heti pintakerroksen alta palanutta maata sekä hiilenpaloja ja palaneita kiviä. Pivet eivät kuitenkaan koskaan olleet säännöllisessä muodossa eivätkä

täten. tulleet kysymykseen selvinä lieden paikkoina. Erityisesti kuopasta 315/150 tulleet hiiltyneet puupalat, saivat aikaan epäilyksiä, että kyseessä saattaisi olla liesi. Kuitenkin selvän kiveyksen ja löytöjen puuttuminen eivät tue ainakaan suoraan otaksumaa, että kyseessä olisi esihist. tulenpidon paikka. Mistään normaalista modernista toiminnasta tällä paikalla ei myöskään voida puhua, vaan kyseessä lienee moderni nuotionpaikka tms.

Läntisimmistä kuopista tavattu kulttuurimaa vaihteli muutaman sentin paksuisesta kerrostumasta yli 20 cm paksuihin. Yleensä kulttuurikerroksessa oli sekotteena hiilen kappaleita. Kuopista päästiin aina keltaiseen hiesukerrokseen lukuunottamatta kuoppaa 320/100, jonka pohjalla oli suurten kivien muodostama taso, jonka läpi ei päästy; kivien päällä oli voimakas kulttuurimaakerros.

Uhrikiven viereisistä koekuopista ei tavattu muista poikkeavia löydöksiä, joten toiminta Uhrikiven ympärillä ei aikanaan ole mitenkään selvästi painottunut kiven ympärille, vaan jälkiä on kauempanakin kivistä.

Herrasmannin tutkimusten viimeisinä päivinä avattiin myös kuopan 330/150 länsipuolella ollut pieni kiviröykkiö, joka herätti mielenkiinnon alueella tutkittaessa. Röykkiö oli kooltaan 100x250 cm ja korkeudeltaan 30 cm. Röykkiön suora etäisyys Uhrikivestä etelään oli 19 m. Röykkiö oli koostunut

pienistä kivistä, jotka nyt olivat kauttaaltaan sammaleen peitossa. Mitään täysin selvää muotoa ei röykkiössä ollut nähtävissä, mutta pieni kumpumainen rakenne herätti mielenkiinnon sitä kohtaan. Röykkiöstä poistettiin kivet kahtena kerroksena, joita ei kylläkään ollut luonnollisina. Kivien alta paljastui runsaasti tummaa palanutta maata, ja kivien poiston jälkeen maata kaivettiin noin 20-50 cm kohdasta riippuen, kunnes vastaan tuli keltaista hiesua. Syvennetty alue oli kooltaan 170x130 cm. Yhtään löytöä ei koko röykkiöstä tai sen alaisesta maastakaan tullut. Palanut maa vaikutti hiukan kulttuurimaalta, mutta sellaisena sitä ei kuitenkaan voine pitää. Luultavammin koko rakennelma on varsin nuori ja kyseessä saattaa olla esim. yksittäinen kaskiraunio, vaikka ympäristössä ei muita vastaavanlaisia röykkiöitä olekaan tai sitten kyseessä on muu moderni paikka, jossa on pidetty tulita ja täytetty sitten kivillä.

Herrasmannin Uhrikiven ympäristön koekuopituksen tulokset olivat osittain varsin mielenkiintoiset. Kulttuurimaata tuli muutamasta kuopasta melko voimakkainakin kerrostumina, vaikka suurin osa kuopista jäikin täysin tyhjiksi. Yhtään irtolöytöä ei tullut esiin koko tutkimusten aikana, joten suoraa varmuutta esihistoriallisesta toiminnasta tai sen laajuudesta ja laadusta ei saatu eikä alueesta voi näin ollen sanoa toistaiseksi mitään varmaa.

4. RISTIMAKI

4.1. Alue

Ristimäen tutkimusalue näkyy peruskarttalehdellä 311106 AHTIALA pain. 1978, päällepain. 1983 koordinaateilla X=6766-6767, Y=434 ja Z= n.105. Alueella on aikaisemmin tehty tutkimuksia vuonna 1985, kun mäen eteläreunaa rakennettaessa löytyi talon alta rautakautinen liesi. Nyt ovat mäen kaikki reunat rakennettu, mutta laki on jätetty tyhjäksi. Laki on erittäin rehevän kasvillisuuden peitossa ja pahoin vesakoitunut. Mäen reunat ovat melko loivat ja laki, jossa tutkimukset tehtiin on hyvin tasainen. Laen eteläosassa saikin osittain sen vaikutelman, että lakea olisi tasattu tuomalla siihen irtomaata.

4.2. Tutkimukset ja saadut tulokset

Tutkimukset aloitettiin tekemällä mäen laelle peruslinja kolmiopisteen 187 ja tonttipisteen 355 kautta 64 m pitkäksi. Peruslinja jaettiin yhteensä seitsemään kaivauslinjaan n. kymmenen metrin välein. Maasto aiheutti sen, että linjat jouduttiin tekemään hiukan epämääräisellä jaolla. Kun kaikki linjoille merkityt kuopat oli saatu kaivettua, tehtiin vielä muutamia kuoppia mäen reunoihin ja ne mitattiin erikseen. Yhteensä Ristimäkeen kaivettiin 44 kuoppaa.

Lähes kaikki kuopat olivat täysin puhtaita ilman minkäänlaisia esihist. toimista kertovia kerrostumia. Muutamassa kuopassa oli pintaturpeen alla havaittavissa hyvin ohut harmahtava maakerros, joka ei suoraan vaikuttanut kulttuurimaalta, mutta toisaalta voitaisiin olettaa, että kyseessä on hyvin ohut kulttuurikerrostuma. Kuopassa 250/295 oli selvästi pidetty aikanaan tulta ja tämä kuoppa oli ainut, jossa oli selvästi nähtävissä toimintaa. Kuoppien maakerrostumista näkyi, että mäen laella olleissa kuopissa tuli pintaturpeen alta lähes jokaisessa peltomultakerros ennen hiesukerrosta. Muutamassa mäen laella olleessa eteläisimmässä kuopassa sai vaikutelman, että ne olivat täytemaan alueelle, sillä kuopat sijaitsivat tasaisella mäen laella multakerroksen päällä ja heti niiden eteläpuolelta alkoi jyrkkä putous tiheään vesakkoon, jossa ei ollut minkäänlaista peltomultakerrosta.

Löytöjä Ristimäestä tuli yhteensä 19 kuopasta seuraavasti:

Taulukko 1. Ristimäen löydöt kuopittain. Määrät grammoina.

Kuoppa	Pal. savea	Keramikkaa	Tiiltä	Rautakuonaa	Rautaa	Yhteensä
300/290	44		2		6	52
300/280	33		30	7		70
300/275	2			6		8
290/300	8					8
290/290			2			2
290/275	23		8	1		25
271/284			6			6
268/285	100		3			103
268/283	3					3
266/279	54					54
265/300			5			5
265/289	51		6			57
263/282	50		5			55
260/300		1 (mod.)				1
255/288	21		5			26
250/305	9					9
250/300	19				48	67
250/295	12				10	22
250/270	5		1			6
Yhteensä	435	1	72	14	64	585

Löytöjä Ristimäen koekuopiasta tuli huomattavasti enemmän kuin milteään muulta tutkitulta alueelta. Kuitenkaan löytöjen perusteella ei voi sanoa mitään varmaa mäellä olleesta toiminnasta. Kiinteiden jäännösten puute on omiaan luomaan epävarmuutta tilanteesta. Aikaisemmin on mäen rinteistä löydetty rautakaudelle ajoittuvia muita jäännöksiä kuten

liesi sekä irtolöytöjä, joten on luultavaa, että laelta saadut vähäiset irtolöydötkin kuuluisivat samaan aikaan.

Joka tapauksessa laki on tuhoutunut varsin tehokkaasti myöhäisen maankäytön yhteydessä, joten jatkotutkimuksia ei siellä ole tarpeen tehdä ainakaan nyt saatujen tulosten perusteella.

5. SIPURAN PELLOT

5.1. Tutkimusalue ja -tavat

Tutkimusalue oli erittäin laaja, joka käsitti kaikki Sipurantien eteläpuoliset Alasenjärven ja Ahtialantien väliset peltoalueet. Tutkimusalue näkyy peruskarttalehdellä 311106 AHTIALA pain. 1978, päällepain. 1983 koordinaateilla: X- 6766, 6767, Y- 433, 434 ja Z- n. 100. Ensimmäisessä keskityttiin alueille, jotka asemakaavan mukaan jäävät rakentamistyön alle jo tulevana talvena ja erityisesti kesällä 1990. Sipuran peltojen tutkiminen ajoittui elokuun vaihteeseen viljan puinnin jälkeiseen aikaan. Isot peltoalueet tutkittiin kaivamalla traktori-kaivurilla 60 cm leveitä pitkiä koeojia peltoalueiden poikki. Kaikki ojat kaivettiin pohjakerrokseen asti, joka paikasta riippuen oli joko liesua tai savea. Yhteensä ojalinjoja kaivettiin 11, joista monet olivat yhtenäisiä yli 100 m pitkiä, mutta jotkut koostuivat osastaan lyhyistä yhtenäisistä

pätkästä. Pelto-ojat aiheuttivat sen, että koeojiin tuli paikoitellen katkoksia. Ojien lähtöpisteet olivat Sipurantien ja Sepänniementien välissä kulkevan pyörätien reunassa. Sijainnit niille mitattiin tonttipisteistä 384 ja 387. Vastaavasti ojien pohjoispäiden sijainnit saatiin mittaamalla ne Työväentalon seinän kiintopisteestä 23044. Sepänniementielle menevien ojien eteläpäiden sijainnit mitattiin tonttipisteestä 384.

5.2. Ojat 1,2 ja 3

Oja 1 oli yhtenäinen pohjois-etelä suuntainen 135 m pitkä oja pisteestä 15 m pisteeseen 150 m. 60-150 metrin välillä oja oli täysin puhdas, jossa heti peltomultakerroksen alta alkoi savimaa. Peltomultakerroksen paksuus tällä välillä oli noin 40 cm. 30-60 m välillä oli ojassa paikoitellen ohutta ja melko heikkoa kulttuurikerrosta, vahvuudeltaan noin 2 cm. Kulttuurikerroksia tuli vastaan kohdissa, joissa pellon muokkaus ei ole ulottunut aivan pohjakerrokseen asti. Pisteiden 15-30 m välillä tuli sen sijaan vastaan selvää ja voimakastakin kulttuurikerrostumaa. Tällä kohdalla peltomultakerroksen paksuus oli noin 20-30 cm, mutta muokkaus ei ollut ulottunut aivan pohjakerroksiin asti, jolloin kulttuurikerrokset olivat osittain säilyneet. Kulttuurikerros alkoi heti ojan päästä (15 m) 20 cm vahvuisena ja alkoi sellaisenaan 11 metrin. Kolmen metrin päässä ojan veteä kulttuurikerroksen alaosaan alkoi

keskittyä parin sentin paksuudelta selvä oma hiilikerrostuma. Hiilivyöhyke jatkui tasaisena viiteen metriin, jossa se alkoi olla erittäin voimakasta 26 metriin. Siinä se, kuten kulttuurikerrostuma muutenkin alkoi heiketä ja hiilikerros loppui kokonaan 29 metrissä ja kulttuurikerros loppui 31 metrissä. Tässä peltomultakerros oli ohentunut vain 15 cm paksuksi, joten on luultavaa, että pellon muokkaus on tuhonnut kerrostumat, mikäli ne ovat pitemmälle jatkuneet. Kulttuurikerros oli hyvin vahvaa ja siitä tuli muutamia palanen saven kappaleita irtolöytöinä. Kerrostuman synty jää toistaiseksi epäselväksi.

Oja 2 oli myös yhtenäinen pohjois-etelä -suuntainen 135 m pitkä oja pisteiden 15 ja 150 m välillä. Oja oli täysin puhdas pisteiden 45m- 150m välillä, jossa peltokerroksen alta alkoi suoraan pohjakerros. Muokkaus ulottui pohjakerrokseen asti. Selvää kulttuurikerrosta oli ojassa pisteiden 16m ja 35m välillä. Peltomultakerroksen paksuus vaihteli 30 ja 20 cm välillä, mutta muokkaus ei ollut ulottunut pohjaan asti. Kulttuurikerroksen paksuus oli koko ajan 15 cm, kunnes pisteessä 32 m alkaa heiketä ja ohetaa häviten kokonaan 35 m jälkeen. Kulttuurikerroksen alle oli keskittynyt hiiltä pisteiden 27 ja 35 m välillä. Ojasta tuli hiukan palanen saven kappaleita, mutta muuten ei mitään tarkkaa luonnehdintaa voi tässä vaiheessa sanoa kulttuurikerroksen merkityksestä ja sen myn aiheuttajasta. Oja tapauksessa kerros oli paikallaan erittäin voimakas ja

selvää sekä hiilensekaista ja oma hiilivyö antaa aiheen oletuksille, että paikalla on aikanaan ollut erittäin intensiivistä toimintaa.

Oja 3 oli edelleen pohjois-etelä -suuntainen, pituudeltaan 120 metriä pisteiden 15 m ja 135 m välillä. Oja on pohjoisosastaan täysin puhdas pisteiden 40 m ja 135 m välillä lukuunottamatta 124-125 m välistä aluetta. Tässä tuli 20 cm pinnan alta 5 cm paksu ja siis metrin pituinen voimakas hiilikaista. Kaista tuli aivan peltokerroksen ja savimaan rajasta ja jälki jatkui muutaman sentin saveen. Ojaa kaivettiin lapioidilla leveämmäksi itään ja länteen jäljen kohdalta, jolloin sen kokonaismitoiksi saatiin 1x1m. Mitään löytöjä ei tältä kohdalta tullut. Täysin yksittäisenä ja muusta irrallisena jäljen synty jää selittämättä. Muuten koko pohjoisosassa pellon muokkaus oli ulottunut pohjakerrokseen asti. Täysin muustaa poikkeavia löydöksiä tehtiin sitten pisteiden 27 m ja 40 m väliltä. Tässä peltomultakerros oli 20-30 cm vahvuinen, mutta muokkauskerroksen ja pohjakerroksen väliin oli jäänyt koko matkalta erittäin voimakas kulttuurikerros. Kulttuurikerroksen paksuus vaihteli 10 cm ja jopa 30 cm välillä ollen suurimmaksi osaksi n. 20 cm paksua. Kulttuurikerroksen alareunaan oli lisäksi keskittynyt selvarajainen ja voimakas 5 - 10 cm paksu hiilikaista, joka kattoi niinkään lähes koko matkan kulttuurikerroksen alla. Tältä kohdalta tuli erittäin voimakas kulttuurikerros.

kappaleita, mutta ei mitään muuta. Kerroksen synty jää toistaiseksi vaille selvää selitystä.

Ojat 1,2 ja 3 olivat kaikki samalla peltolohkolla samansuuntaisina. Yhteistä niille oli löytöjen puuttuminen ojien pohjoisosista, mutta selvä ilmeneminen etelässä. Pakeut kulttuurikerrokset vaativat jatkotutkimuksia myöhemmin ennen kuin rakentaminen alueella alkaa. Mahdollista olisi tehdä laajempi tasokaivaus ojan 3 eteläpään tuntumassa, jossa kerrokset olivat vahvimpia.

5.3. Ojat 4,5 ja 6

Oja 4 kaivettiin kahtena pätkänä pohjois-etelä -suuntaisina. Osa 4:1 oli 47 m pitkä pisteiden 120 m ja 167 m välissä. Tässä 40 cm paksun peltomultakerroksen alta tuli vastaan heti täysin puhdas savimaa ilman minkäänlaisia merkkejä kulttuurikerrostumista. Osa 4:2 oli 43m pitkä pisteiden 20 m ja 83 m välissä. Pisteiden 76,30 ja 76,70 m välissä oli 2-5 cm paksu noki- ja hiilikaista peltomullan ja hiesun välissä. Sen alla on ohuelti valkoista ns. tuhkamaata. Hiilialue on näkyvässä juuri kohdassa, missä kyntö ei ole ulottunut aivan hiesuun asti. Pisteiden 40m ja 50 m välillä tulee paikoitellen esiin 1-5 cm paksua kulttuurimaata hyvin loikkoina kerrostumina. Selvältä vaikuttaa, että alueella on ollut laajempiakin kulttuurikerrostumia, mutta syväälle kaivettu peltomultakerros on tuhonnut näitä kerroksia.

Oja 5 kaivettiin myös kahtena osana pohjois-etelä - suunnassa. Oja 5:1 oli 89 metriä pitkä pisteiden 75 m ja 164 m välillä. Koko tällä osalla peltomultakerroksen alta alkaa suoraan puhdas savimaa, jossa ei ole jäljellä minkäänlaisia merkkejä muusta toiminnasta. Oja 5:2 oli 53 metriä pitkä pisteiden 15 m ja 68 m välillä. Myös tällä osalla heti peltomullan alta alkaa suoraan puhdas savi tai hiesu, jossa ei ollut merkkejä muusta toiminnasta. Kuitenkin tästä ojasta tuli irtolöytönä yksi liitupiipun pesän katkelma.

Oja 6 oli yhtenäinen 140 metriä pitkä oja pisteiden 15 ja 155 m välillä. Ojan syvyys oli noin 45 cm, jossa peltomullan paksuus oli 35 cm. Sen alla oli koko ojan pituudella puhdas savesta muodostunut kerrostuma. Ojassa ei ollut minkäänlaisia jälkiä kulttuurikerrostumista.

Ojat 4,5, ja 6 kaivettiin samalle peltolohkelle yhdensuuntaisina. Kaikissa ojissa heti peltomullan alta alkoi puhdas pohjakerrostuma lukuunottamatta muutamaa poikkeusta. Kuitenkaan tällä peltolohkolla ei ole aihetta minkäänlaisiin jatkotoimenpiteisiin.

5.4. Ojat 7 ja 8

Ojat 7 ja 8 kaivettiin useassa eri pätkässä pohjois-etelä -suuntaisina ojien 4 ja 5 jatkeina pöytätien eteläpuolelle

Oja 7 kaivettiin kuudessa pätkässä siten, että 7:1 alkoi 35 m pisteestä etelään jatkuen pisteeseen 120 m. Ojan syvyys oli 40 cm, josta peltomullan osuus oli 25 cm. Peltomullan alta alkoi heti puhdas savi/hiesukerros. Oja 7:2 oli pisteiden 138 ja 146 m välissä. Ojan syvyys oli 40 cm, josta peltomultaa oli 30 cm. Heti peltomullan alla oli puhdas hiesu/savimaa. Muutamassa kohdassa oli aavistukseen verran kulttuurimaahan vivahtavaa kerrostumaa, mutta kyseessä olivat niin heikot ja ohuet kerrostumat, ettei niistä voi sanoa täydellä varmuudella mitään. Oja 7:3 oli pisteiden 148 ja 160 välissä 45 cm syvä. Peltomultaa oli päällä 30 cm paksuudelta ja muutamassa kohdassa oli ojassa havaittavissa ohutta hiilikaistaa savikerroksessa. Mitään löytöjä ei kuitenkaan niiltä kohdilta tullut. Oja 7:4 oli 45 cm syvä, jossa peltomullan paksuus oli 35 cm. Oja oli pisteiden 164 ja 170 m välissä. Koko ojassa ei ollut jälkiä minkäänlaisesta toiminnasta, vaan peltomullan alta alkoi heti puhdas savikerros. Oja 7:5 oli pisteiden 174 ja 182 välissä 45 cm syvä. 35cm paksun peltomullan alta alkoi heti puhdas savimaa. Viimeinen oja 7:6 oli pisteiden 187 ja 195 välissä 60 cm paksuna. Peltomullan paksuus oli 40 cm, jonka alta alkoi puhdas savimaa. Muutamassa kohdassa oli havaittavissa heikkoa kulttuurimaahan viittaavaa kerrostumaa. Kerros oli kuitenkin niin heikko, ettei se aiheutanut toimenpiteitä.

Oja 8 kaivettiin seitsemässä osassa 40 metriä ojan 7 länsipuolelle. Koko oja kaivettiin tasaisesti 45 cm syvänä lukuunottamatta viimeistä pätkää. Peltomullan paksuus oli kaikkialla n. 35 cm ja sen alta alkoi heti puhdas savi/hiesukerros. Muutamassa kohdassa tuli savessa vastaan heikkoja hiilialueita, mutta ne eivät aiheuttaneet minkäänlaisia toimenpiteitä. Oja 1 oli pisteiden 14 ja 57 m välillä. Siitä tuli vastaan mielenkiintoinen oksarakennelma 15-16 m kohdalla 20-50 cm syvyydellä. Oksarakennelma jatkui ojan länsipuolelle, kun sitä avattiin lapiolla. Kyseessä oli oksista tehty "kudelman", joka oli vaakatasossa savimaassa. Aluetta ei alettu mitenkään kaivaa, vaan pelkästään tarkastettiin ja tulevana kesinä olisikin syytä avata tältä kohdalta auki suurempi alue ja selvittää tarkemmin minkälaisesta ja minkäikäisestä rakennelmasta on kyse. Löytö jää uudessa asemakavassa puistoalueelle, joten sillä ei ole välitöntä tuhoutumisvaaraa. Ojat 8:2 67-130m, 8:3 140-150m, 8:4 154-161m, 8:5 164-172m ja 8:6 176-185m olivat siis samanlaisia 45 cm syviä ja löydöttömiä. Oja 8:7 olikin sitten kaikista poikkeuksellisin. Sen syvyydeksi pisteiden 190 ja 199 m välillä tuli lopulta 150 cm ja se kaivettiin aivan puhtaaseen interglasiaalisaveen asti. Ojasta tuli nimittäin 40 cm syvyydeltä vielä mielenkiintoisia kerrostumia, jolloin ojan syventämisestä päätettiin jatkaa edelleen kunnes yllättäen 60 ja 70 cm syvyydeltä puhtaasta savesta tuli esiin hirrenpätkiä. Aluksi ne sellaisilta näyttivätkin, mutta tarkemmat tutkimukset osoittivat, että

kyseessä oli normaaleja tukkipuita. Joka tapauksessa puiden esiintyminen näinkin syvällä puhtaassa savikerroksessa oli varsin poikkeuksellista ja niinpä asiaan kävivät tutustumassa muita tutkijoita. Geologian tutkimuslaitoksesta Helsingistä kävivät 4.9. Matti Saarnisto ja Tuovi Kankainen ottamassa näytteitä sekä savikerroksista että itse puunrungoista. Tuloksia ei ole vielä tullut, mutta ne liitetään myöhemmin tähän raporttiin.

Ojat 7 ja 8 osoittautuivat lopulta varsin köyhiksi lukuunottamatta muutamaa piristävää yksittäistä löydöstä. Joka tapauksessa löydöt eivät aiheuta enää jatkotoimia.

5.5 Ojat 9, 10 ja 11

Ojat 9, 10 ja 11 kaivettiin muista erilleen Ahtialantien ja Sepänniementien kulmauksessa olevalle peltolohkelle, kohdalle, johon aletaan asemakaavan mukaan syystalvella 1989 rakentamaan uutta Sepänniementietä.

Oja 10 kaivettiin 180 metriä pitkäksi siten, että sen alkupiste tuli 18,50 metriä etelään linjapisteestä 7683 ja päätepiste 53 metriä etelään tonttipisteestä 392. Koko pitkä oja oli täysin puhdas vailla minkäänlaisia merkkejä vanhaigesta ihmisen vaikutuksesta paikalle. Etenä n. 30 cm rakenn peltomullan alta alkoi puhdas hiekkakerros. Oja 9 alkoi 7 metriä oja 10 pohjoispuolella välillä 36,50- 55

m mitattuna ojan 10 alkupisteestä. Ojan alku oli täysin puhdas, jossa 30 cm paksun peltomullan alta tuli esiin puhdas hiesu, mutta viimeisen viiden metrin matkalta alkoi tulla vastaan selvää kiveystä, josta osa kivistä näytti palaneilta. Löytynyt kiveys pakotti ryhtymään laajempaankin pintamaan poistoon alueelta ja kaikkiaan ojan eteläpäähän avattiin 12 m² kokoinen alue. Siitä kaivettiin vielä lastoilla pintamaata tarkasti pois, jolloin päästiin koko alueella kiveyksen pintaan, joka osoittautuikin varsin suureksi ja monet kivet olivat palaneita. Löydöt rajoittuivat palaneeseen saveen. Kiveyksen vierestä sen länsipäästä poistettiin maata niin syvältä että saatiin kiveyksen koko syvyys selville ja kiveys osoittautui 30 cm syväksi. Alimmatkin kivet olivat osittain rapautuneita. Kiveyksen luonnetta ei kuitenkaan saatu näillä toimenpiteillä selville ja jatkotoimenpiteiden suhteen tuli tarpeelliseksi ottaa yhteyttä Museoviraston tutkijoihin, sillä kesän kaivauksiin varattu aika ja määrärahat olivat lopulla ja kaivauspaikalle alettaisiin talvella rakentamaan tietä. Museoviraston tutkijat Jussi-Pekka Taavitsainen ja Markus Hiekkänen kävivät kaivauspaikalla 7.9., jolloin katsottiin aiheelliseksi tehdä selvä kuoppa keskelle kiveystä sen luonteen selvittämiseksi. Tässä yhteydessä selvisi, että kyseessä oli varsin nuori kiveys, joka on syntynyt paikalle joko satunnaisena palaneiden kivien kasaantumisen yhteydessä tai nuorena tiilenpolttopaikkana. Joka tapauksessa kiveys sijoittuu aikaan jälkeen 1700-luvun, eikä

näin ollen aiheuttanut jatkotoimenpiteitä. Viimeinen oja eli 11 kaivettiin 4 metriä ojan 10 eteläpuolelle sen alkupisteestä mitattuna kohdalle: 38,50-56m. Oja oli täysin puhdas lukunottamatta yllättäen kohdassa 50 m esiintullutta palaneiden kivien aluetta. Kiintokiven ympärille oli kasautunut lukuisia palaneita pienempiä kiviä, joista osa tuhoutui ojan kaivuussa, mutta osa oli jäljellä tarkempaa tutkimusta varten. Kuitenkin osoittautui, että kyseessä ei ollut liesi tms. rakennelma, vaan jokin myöhäinen mahdollinen tulenpidon paikka tai puhdas palaneiden kivien kasauma. Yhtään löytöä ei koko avatulta 3m² alueelta tullut.

Ojat 9, 10 ja 11 olivat mielenkiintoisia, mutta vastaan tulleet löydöt olivat luonteeltaan niin nuoria, etteivät ne aiheuttaneet minkäänlaisia jatkotoimenpiteitä. Kuitenkin, kun tielinjaa aletaa syystalvella 1989 rakentamaan on enemmän kuin suotavaa, että paikalla on joku esihistoriasta tietävä henkilö tarkastelemassa työn etenemistä.

5.6. Yhteenveto

Koko Sipuran peltojen koeojituksen tulokset jäivät arkeologin näkökulmasta erittäin heikoiksi. Yhtään konkreettista irtolöytöä ei tehty tai kiinteää jäännöstä löydetty. Minkäänlaisiin jatkotoimenpiteisiin ei siis näiden tulosten valossa ole aiheetta. Kuitenkin uuden Sipurantien rakentamisen yhteydessä olisi syytä tarkkailla minkälaisista

kerrostumaa peltomullan alta paljastuu, sillä kyseistä kohtaa on pidetty otollisena kalmiston esiintymisalueena. Vaikka löydöt olivatkin olemattomat, ei kaivauksia voida pitää tältä osin tarpeettomina, koska nyt ainakin saatiin laajat rakentamisen alle jäävät alueet edes jotenkin tutkittua ennen varsinaisen rakentamisen alkamista ja siten saatiin selvyys, että ainakaan mitään kovin laajaa esihistoriallista kerrostumaa ei tällä kerralla pääse tuhoutumaan uudisasutukseen myötä.

6. KAIVAUSTEN TULOKSET

Kokonaisuudessaan kesän 1989 kaivaukset jäivät tuloksiltaan kehnoiksi. Sikäli kun tutkimustuloksena pidetään sitä, että mitään ei löytynyt, voidaan kaivauksia kuitenkin pitää onnistuneina. Erittäin laajat alueet saatiin tutkittua ennen kuin ne tulevat jäämään rakentamisen alle. Ainakin tiedetään, että mitään arvokasta ei ole tuhoutumassa. Mihinkään jatkotoimenpiteisiin ei tämän kesän koekaivausten tulosten perusteella ole syytä kiirellisesti lähteä. Ainoastaan Herrasmannin uhrikiven ympäristöä on syytä tutkia laajemmin, kun on käytössä paremmat mahdollisuudet. Tulevaisuuden kannalta huomionarvoisen seikka on, että Paakolanmäen muinaismuistoalueen läpi kaivetaan talvella viemäriputki, joka on jo maastossa merkitty linjan poikesta ei ole mitään hämmästyttävää, että kaivamisen alkuella on

ehdottomasti kielletty mikäli kaivaustyötä ei ole valvomassa arkeologi. Museon onkin nyt painostettava työn tekijää (Kaupunki tai sille työn tekevä yksityinen urakoitsija) varaamaan rahat tutkijalle, joka on paikalla koko työn keston ajan. Toisaalta Museo on velvollinen tällaisen tutkijan paikalle hankkimaan joko yksityisesti tai sitten Museovirastosta. Koska Museovirastosta tutkija Jussi-Pekka Taavitsainen edellytti tutkijan läsnäoloa tällaisella kaivauksella tietoisena siitä, että Museolla ei tuolloin ole omaa arkeologia, niin ilmeisesti Museovirastosta on saatavilla pätevä tutkija paikalle. Mikäli kaivutyön tekijä ei suostu tutkijaa palkkaamaan, on heille tehtävä selväksi, että Muinaismuistolain mukaan, heillä ei myöskään ole lupaa alueella kaivella ilman asiantuntijan läsnäoloa.

LIITE 1.

AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET AHTIALASSA JA NIISTÄ KIRJOITETUT RAPORTIT

- 1971, Oiva Keskitalo: Nastolan kiinteiden muinaisjäännösten inventointi.
- 1976, Timo Miettinen: Lahden kaupungin kiinteiden muinaisjäännösten inventointi.
- 1978, Matti Bergström: Rautakautisen kalmistoalueen kaivaus.
- 1979, Matti Bergström: Lahti, Ahtiala, Ylä-Kokkola - Koekaivaus rautakautisen röykkiön ympäristössä.
- 1980, Kimmo Seppänen: Lahti, Ahtiala Rautakautisen kalmistoalueen ja sen lähiympäristön koekaivaus 30.7.-14.8. ja 27.-29.8.1980.
- 1982, Kimmo Seppänen: Lahti, Ahtiala, Kivipelto - Rautakautisen kalmistoalueen lähiympäristön koekaivaus 10.-21.5.1982.
- 1983, Pirjo Kärhä: Lahti, Ahtiala, Paakkolanmäki I - Koekaivaus 1.6.-30.6.1983.
- 1983, Pirjo Kärhä: Lahti, Ahtiala, Paakkolanmäki II - Koekaivaus 1.9.-16.9.1983.
- 1984, Kimmo Seppänen: Lahti, Ahtiala, Paakkolanmäki II:1 ja III Kaivauskertomus 25.6.-17.8.1984.
- 1984, Pirjo Suutari: Lahti, Ahtiala, Paakkolanmäki II:2 Koekaivaus 4.10.-10.10.1984.
- 1985, Kimmo Seppänen ja Pirjo Suutari: Lahti, Ahtiala Kaivauskertomus 20.5.-31.7.1985.
- 1985, Pirjo Suutari: Lahti, Ahtiala, Eistimäki Kaivauskertomus 30.9.-10.10.1985.
- 1986, Kimmo Seppänen: Kaivauskertomus Lahden Ahtialan Paakkolanmäellä 1.6.-31.7.1986 suoritetuista arkeologisista tutkimuksista.
- 1987, Hannu Takala: Kaivauskertomus Lahden Ahtialan Paakkolanmäen kaivauksista 25.5.-30.6.1987.
- 1987, Hannu Takala: Kaivauskertomus Lahden Ahtialan Sipurantien pelastuskaivauksista 28.8.-4.9.1987.
- 1988, Hannu Takala: Kaivauskertomus Lahden Ahtialan Paakkolanmäen kaivauksista 23.5.-30.6.1988.

LIITE 2. DIALUETTELO

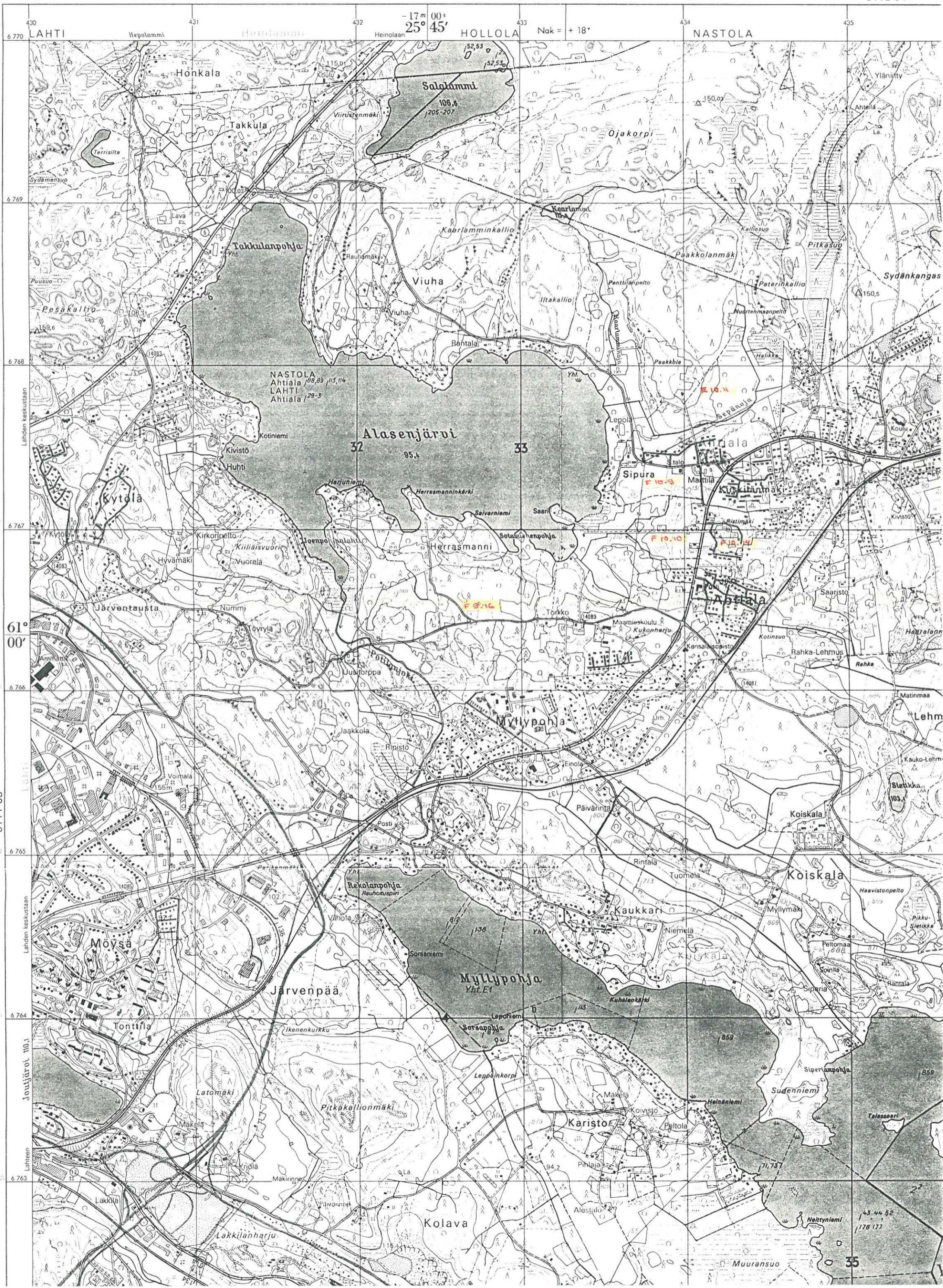
Alkuperäisdioja säilytetään Lahden kaupunginmuseon kuva-arkistossa
luettelonumeroilla 27153-27167. Valokuvannut Hannu Takala.

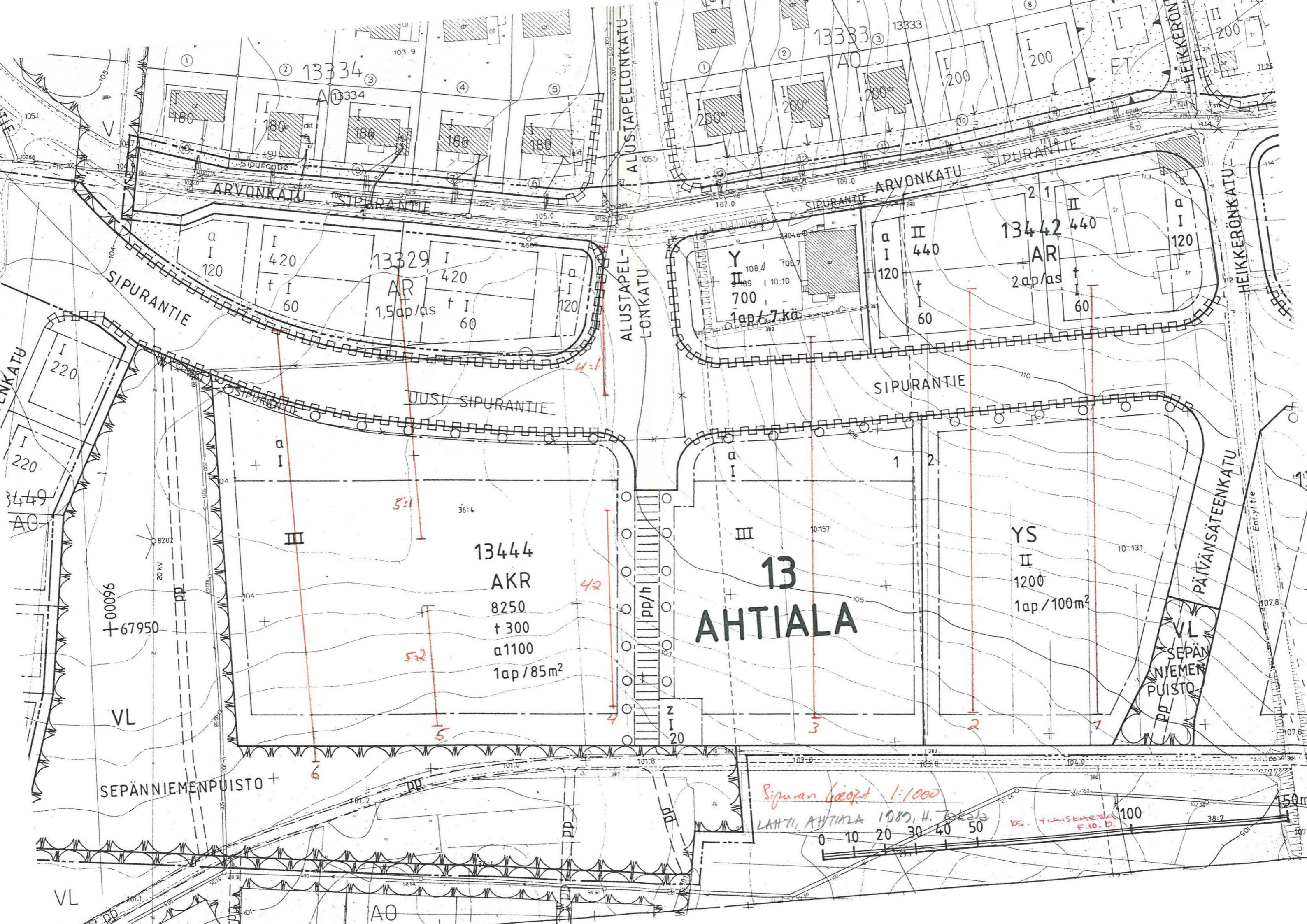
- 27153 24.8. Koeoja 5:1. Kuvattu etelästä.
- 27154 24.8. Koeojan 4:1 hiilialue länsiprofiilissa.
- 27155 24.8. Koeojan 3 hiilialue länsiprofiilissa.
- 27156 24.8. Sama.
- 27157 24.8. Koeojan 1 länsiprofiilin hiilialueita.
- 27158 24.8. Sama.
- 27159 25.8. Koeojan 2 länsiprofiilin hiilialueita.
- 27160 25.8. Sama.
- 27161 25.8. Koeoja 2. Kuvattu etelästä.
- 27162 28.8. Koeojan 8:1 länsiprofiilin oksapunosta.
- 27163 28.8. Sama.
- 27164 31.8. Koeojan 8:7 itäprofiilia.
- 27165 31.8. Koeojan 9 kiveystä avattuna.
- 27166 31.8. Koeojan 9 kiveyksen itäpää syvennettynä.
- 27167 31.8. Kaivauksilla apuna olleita vapaaehtoisia kaivajia. Vas.
Pekka Särkiö ja oik. Juha Koivisto.

LIITE 3. MV-KUVALUETTELO.

Negatiiveja säilytetään Lahden kaupunginmuseon kuva-arkistossa luettelonumeroilla 89115-89145. Kuvannut Hannu Takala.

- 89115 15.6. Kuoppa 350/150 Herrasmann: kaivettuna ennen kivien poistoa.
- 89116 15.6. Kuoppa 340/150 kaivettuna ennen kivien poistoa.
- 89117 15.6. Raunio pintamaan poiston jälkeen.
- 89118 15.6. Sama.
- 89119 15.6. Sama.
- 89120 15.6. Sama.
- 89121 16.6. Työkuva: Marko Vassi ja Pasi Turunen.
- 89122 16.6. Sama.
- 89123 16.6. Raunio pohjaan kaivettuna.
- 89124 16.6. Raunio ennallistettuna.
- 89125 30.6. Työkuva: linjojen mittausta.
- 89126 30.6. Sama.
- 89127 30.6. Yleiskuva Sipuran pelloista.
- 89128 30.6. Sama.
- 89129 14.7. Vääksyn Salonsaaren "kalliomaalaus".
- 89130 14.7. Sama.
- 89131 24.8. Koeojan 4:1 länsiprofiilin hiilialue.
- 89132 24.8. Sama.
- 89133 24.8. Koeojan 3 hiilialueita.
- 89134 24.8. Sama.
- 89135 6.6. Paakkolanmäellä kuopan 280/190 nokimaa-alue.
- 89136 6.6. Kuoppa 220/190 pohjaan kaivettuna.
- 89137 7.6. Kuopan 240/190 kiveys .
- 89138 8.6. Kuoppa 240/190 laajennuksen jälkeen.
- 89139 14.6. Herrasmannin kuoppa 315-150 pohjassa.
- 89140 14.6. Sama.
- 89141 14.6. Sama.
- 89142 31.8. Koeojan 9 laajennettu alue.
- 89143 31.8. Sama lähempää.
- 89144 31.8. Matti Saarnisto ottaa näytteitä.
- 89145 31.8. Sama.

13334

13333

13329
AR
1,5ap/as
I 420
t I 60

Y
II
700
1ap/7kō

13442
AR
2ap/as
II 440
t I 60

13444
AKR
8250
t 300
a1100
1ap/85m²

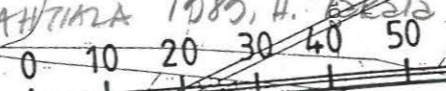
13
AHTIALA

YS
II
1200
1ap/100m²

Sipurantti Geopit 1:1000

LAHTI, AHTIALA 1980, H. Eskola

KS. YLISENEMÄN F.10.0.

VL
SEPÄNNIEMEN
PUISTO

SEPÄNNIEMENPUISTO

UUSI SIPURANTIE

ARVONKATU

ARVONKATU

ALUSTAPELONKATU

HEIKKERÖNKATU

PÄIVÄNSÄTEENKATU

SIPURANTIE

SIPURANTIE

ALUSTAPELONKATU

I 220

AO

VL

VL

AO

Entyltie